

Veronika Zakonjšek

LJUBEZENSKO PISMO UPORU

Noč nevednosti (A Night of Knowing Nothing, 2021) indijske režiserke Payal Kapadia nas že s svojim uvodnim kadrom pogoltne v tišino. Tišino, polno črno-belih podob študentov, ki se v neslišnih glasbenih ritmih gibljejo po plesišču. Njihov ples, igriv in sproščen, se v odsotnosti zvoka zdi kot medel spomin; nostalgichen utrinek nekega preteklega časa. A zrnasto sliko teles, ki polnijo plesišče študentskega kampusa, kmalu dopolni neskladna zvočna slika, ki prične z vizualnim dogajanjem na platno odpirati poetični dialog, poln političnega naboja. Skozi glas v zunanosti polja spoznamo anonimen – in fiktiven – ženski glas, ki nam skozi branje ljubezenskih pisem počasi odstira pogled v sodobno indijsko družbo. Njeno ime je L.

L s svojimi pismi, ki mestoma prehajajo v dnevniške zapise, zasebne misli ter skice človeških rok in teles, nosi in povezuje filmsko naracijo, ki se esejistično prepleta med dokumentarnim in fiktivnim; političnim in osebnim; poezijo in uporom. Kar se odpre kot osebna pripoved o ljubezni in bolečini, ko L skozi pisma nagovarja svojega odsotnega partnerja, kmalu preseže meje njunega medkastnega razmerja ter se razlije čez robove zasebnega, v sfero javnega, političnega. Pred nami se odstirajo plasti študentskega upora in zatiranja kritične misli, ki zarežejo naravnost v jedro njune partnerske zveze ter v tišini pretrgajo ljubezenske vezi. Osebno = politično nam vseskozi sugerira film, ki v središče postavlja študentsko stavko; ta leta 2015 izbruhne v kampusu indijskega Filmskega in televizijskega inštituta ter v naslednjih petih letih postane le še delček masovnega študentskega gibanja, ki uporniško zajame državo. Vzpon brahmanizma, *hindutve* in policijskega nasilja nad študenti, ki jih nasprotovanje ideologijam verskega fundamentalizma zapečati kot »protidržavne«: Kapadia z mehkim prehajanjem med dokumentarnimi in arhivskimi posnetki pred nami (na)slika realnost sodobne Indije, v kateri se z zmago stranke BJP na državnih volitvah leta 2014 temelji demokracije razblinjajo v nedosegljiv ideal.

Privatizacija, medijska manipulacija, rastoča cenzura, kastna diskriminacija, femicidi, islamofobija in vzpon policijske države so razlogi, ki mlade politično angažirajo in jih, kričeče politične slogane, Leninove citate ter pozive k družbeni enakosti in javnem dostopu do izobrazbe, besne in obupane poženejo na ulice. »Eisenstein, Pudovkin – we shall fight, we shall win!« vpijejo študentje filma, ki jim novo univerzitetno vodstvo odteguje svobodo do (prostega in kritičnega) ustvarjanja, medtem ko si študentje muslimanske manjšine in pripadniki kaste dalitov¹ po brutalnih pretepih policije celijo krvave rane. **Noč nevednosti** se tako pred nami razpira kot politični kolaž arhivskih 8-mm posnetkov, na telefon ujetih protestnih utrinkov, posnetkov CCTV kamer, fotografij in časopisnih izrezkov, ki jih – dopolnjujoč meditativno naracijo L – na trenutke presekajo radijske in televizijske izjave »nasprotnega« političnega pola; propagandnega aparata države. Ti o študentih, ki v svoji bitki za enake možnosti napovedujejo gladovne stavke ter si v najtemnejših trenutkih filma protestno jemljejo življenja, poročajo kot o lenuhih in državnih parazitih. Izkoriščevalcih sistema. »Želimo si družbe, kjer bosta imela otrok čistilke in zdravnika enake možnosti dostopa do izobrazbe!« so besede, ki v uličnem odmevu megafona postanejo antihindijske, nevarne, kaznive. A Kapadia študente fragmentarno lovi tudi v mirnem zavetju njihovih študentskih sob ter nam med njihovim spanjem, zajtrkovanjem, obešanjem perila in ležernim gledanjem Godardovega **Do zadnjega diha** (À bout de souffle, 1960) ponuja tiho reprezentacijo normalnega študentskega življenja.

¹ Daliti, znani tudi pod imenom nedotakljivi, predstavljajo pripadnike najnižjega sloja kaste, ki je bila prvotno izključena iz štirikratnega sistema varne hinduizma.

Kako lahko en sam film poseduje toliko nasilja in lepote hkrati? Poezija in agresija se stapljata v eno, ko mehko besed preplavlja vizualne utrinke uličnega terorja. Študentje so ne nazadnje del istega gibanja, znotraj katerega svojo osebno-politično bitko bije tudi L. Ko osebni boj prerašča okove njene ljubezenske zgodbe, prične tudi aspekt političnega vse siloviteje vdirati v polje osebnega. Njen partner je bil še do nedavnega del stavke, a je zaradi spornosti medkastle zveze nenadoma poniknil v tišino. Toda ali boj proti diskriminatornemu, na rasizmu in razrednem elitizmu temelječemu sistemu res kaj šteje, če se v krogu lastne družine ne zmoremo upreti verskemu fundamentalizmu svojih staršev? Mar se temelji demokracije ne postavljajo ravno skozi najbolj osnovne, partnerske in družinske odnose – ter šele nato pridobivajo moč za širjenje v višje pore družbenih struktur?

Kapadia svoj prodorni pogled na neki točki usmeri tudi v notranjost uporniškega gibanja, v katerem pod skupno idejo boja za enakopravnejšo družbo (že) vznikajo neenakosti v slišnosti, privilegijih in nevidnih strukturah moči. A vendar njena kontemplativna (samo)refleksija dogodkov, ki jih je kot študentka indijskega Filmskega in televizijskega inštituta tudi sama doživela, v zavedanju kompleksnosti dogodkov ne ponuja nobenih zaprtih zaključkov in odgovorov. Je partner L resnično zapustil zaradi njene pripadnosti nižji kasti – ali pa jo je v luči časopisnih izrezkov, ki opominjajo na očetovske umore hčerk, poročenih zunaj kast, hotel le rešiti pred zagotovljeno smrtno kaznijo? Ali je policija res izključno del koruptivnega političnega sistema ali pa na nek način tudi oni predstavljajo fragment proletarskega boja?

Četudi gre za gibanje, prežeto z obupom razrednih, spolnih in verskih neenakosti, iz filma vendarle tudi v njegovih najtemnejših trenutkih veje občutek optimizma in vere v lepšo prihodnost. **Noč nevednosti** je tako film, ki je hkrati nostalgичen in aktualen. Dokument časa, ki se v širšem kontekstu slika kot ljubezensko pismo upor, prijateljskim vezem, moči skupnosti in mladosti. Filmski esej, ki se odpre in zapre s prizorom razposajenega plesa: te najbolj iskrene in sproščene oblike upora rigidni in fašistoidni družbi.

NOČ NEVEDNOSTI | 2021

